

Janusz Kłapeć

Pozostał Krzyż w lesie. Rodzina Olesiejuków (Kolonja Chominna k. Białej Podlaskiej)

We wrześniu 1939 r. Rzesza Niemiecka i Związek Sowiecki dokonały zbrojnej inwazji na Polskę rozpoczynając II wojnę światową. W wyniku tej agresji prawie 6 milionów polskich obywateli straciło życie, w tym ok. 3 miliony Polaków żydowskiego pochodzenia. Na okupowanych terenach Polski Niemcy wprowadzili karę śmierci nawet za najmniejszą pomoc Żydom...

W momencie wkroczenia do gminy Rossosz wojsk niemieckich w listopadzie 1939 r., mieszkało tu zaledwie ok. 500 Żydów. Nie znane są okupacyjne losy tej społeczności. Przyjmuje się, iż latem 1942 r. zostali wymordowani w niemieckim obozie zagłady w Sobiborze. Ale niektóre źródła wskazują, że Żydzi z Rossosza lub część tej społeczności, zostali zamordowani przez Niemców w lesie pod Łomazami. Po likwidacji getta w Łomazach w sierpniu 1942 roku w ramach akcji Reinhardt wielu Żydów szukało schronienia w lasach. Tam koczowali unikając obław lub szukali pomocy u swoich polskich sąsiadów.

Jak wiadomo, w czasie II wojny światowej, Niemcy wymordowali około 6 milionów osób pochodzenia żydowskiego. W tej liczbie około 3 miliony Żydów były obywatelami polskimi. W tym samym czasie Niemcy wymordowali kolejne około trzech milionów polskich obywateli, etnicznych Polaków. Polska była jednym z niewielu krajów okupowanych przez Rzeszę Niemiecką, gdzie najmniejsza pomoc Żydom, nawet podanie szklanki wody, mogła być karana śmiercią.

Jedną z rodzin w gminie Rossosz, która pospieszyła z pomocą żydowskim uciekinierom była rodzina Olesiejuków z Kolonii Chominna. Ich dom stał na skraju lasu. To ułatwiało w miarę bezpieczne przychodzenie Żydów po pomoc żywnościową i materiałową. Olesiejukowie zaczęli pomagać ukrywającym się Żydom prawdopodobnie już od jesieni 1942 roku.

Niestety 3 listopada 1943 roku w gospodarstwie Olesiejuków pojawiła się żandarmeria z pobliskich Łomaz i wymordowała całą rodzinę oraz jednego z Żydów, który akurat

był w ich domostwie. Niemiecka grupa eksterminacyjna zjawiała się u Olesiejuków najprawdopodobniej w wyniku donosu lub informacji pozyskanej od lokalnego konfidenta.

Niemcy przyjechali kilkoma furmankami o świcie i po obstawieniu gospodarstwa weszli do domu. Gdy znaleźli tam jednego z ukrywających się w pobliskim lesie Żydów zastrzelili na miejscu gospodarza Wojciecha Olesiejuka, następnie jego żonę Stefanię a później schwytanego w obejściu Żyda.

W następnej kolejności zostali zastrzeleni trzej nieletni synowie Olesiejuków: czternastoletni Piotr, dziewięcioletni Stefek i trzyletni Szymek. Po latach jeden z woźniców, który został zmuszony do transportu grupy eksterminacyjnej opowiadał, że Niemcy zabili dzieci Olesiejuków na wyraźne polecenie jednego z konfidentów.

Tego samego dnia niemieccy żandarmi z Łomaz zamordowali również 3 osoby z rodziny Bojarów oraz 4 osoby z rodziny Szulców. Byli to dalsi sąsiedzi Olesiejuków i także pomagali Żydom.

Niemcy co jakiś czas podejmowali takie działania eksterminacyjne w gminie Rossosz. Między innymi w lecie 1943 roku na terenie gminy zamordowano 11 osób za ukrywanie oraz inną pomoc Żydom.

Z zeznań świadków nie sposób dokładnie ustalić co stało się z resztą ukrywających się Żydów, którzy szukali pomocy w obejściu Olesiejuków. Według jednej z wersji wszyscy zginęli tego samego dnia, gdy została odkryta ich leśna kryjówka. Według innej wersji zostali wyprowadzeni przez miejscowego przewodnika w bezpieczne miejsce. Żyd, który zginął w gospodarstwie Olesiejuków nazywał się prawdopodobnie Reliniuk i z zawodu był stolarzem.

Ciała członków pomordowanej rodziny Olesiejuków oraz żydowskiego uciekiniera zostały pochowane na podwórku nazajutrz po egzekucji przez sąsiadów z Kolonii Chominna.

Dzisiaj na miejscu domu rodziny Olesiejuków, rośnie las. Jediną pamiątką w miejscu tragedii jest metalowy krzyż, postawiony na początku lat 90-tych przez kuzynów.

Historycy szacują, że Polacy w czasie II wojny światowej uratowali kilkadziesiąt tysięcy swoich żydowskich współobywateli. Niemieccy okupanci zabili za tę pomoc około 1000 Polaków.

* * *

Materiał o rodzinie Olesiejuków został opracowany, między innymi, na podstawie dokumentów Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej o sygnaturze IPN Lu 284/38 t. 1.